

ТЕОРЕТИЧНІ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РИЗИКУ

Постановка проблеми. У сучасних умовах стабільне функціонування економічної системи неможливе без належної ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків, оскільки ними охоплені всі елементи і структурні складові сфери економіки. До виникнення ризиків причетні усі суб'єкти економічних правовідносин. Відтак постає необхідність дослідження ризиків, а підвищення ефективності їх виявлення є надзвичайно актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень. Розробками по даній темі займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Зокрема, значний вклад у теорію ризикології зробили Г. Голтон, Б. Дуроді, Д. Гілсон, Б. Алмер, М. Кісі, М. Елгарі та ін. Не менш вагомий внесок належить вітчизняним науковцям-економістам: В. Андрущенку, О. Десятнюк, Н. Євченко, Т. Корольок, Н. Ткаченко та ін. Однак, не на достатньому рівні досліджено класифікацію ризиків, а деякі трактування даного терміну мають дискусійний характер.

Завдання дослідження. Ризики здійснюють вагомий вплив на економічну безпеку держави. Особливо з розвитком форм і масштабів ринкових відносин в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, поряд зі зміною середовища функціонування економічної і соціальної сфери виникає можливість появи нових видів ризиків. Метою даної статті є дослідження сутності ризику та його основних ознак.

Виклад основного матеріалу. Ризики – явище ринкової економіки, котра прийшла до нас із Заходу. Звідти і прийшла наука про ризики. Саме західним вченим належать наукові пріоритети в цій сфері знання. Економічні аспекти проблеми прийняття рішень в умовах ризику активно почали обговорюватися після виходу у світ книги “Ризик, невизначеність і прибуток” Ф. Найта (1885-1972) у 1921 р. Автор стверджував, що одержати прибуток можна лише за наявності факторів ризику в економіці. Він виділяє основні методи управління ризиками: консолідація, поділ, прийняття, передача, відхилення і зниження за рахунок одержання додаткової інформації. На думку Ф. Найта, ризик – це певна ситуація, яка може призвести до двох результатів: виграшу або програшу. При цьому такі результати виключають одночасну появу один одного. Автор вважає, що якщо такі результати відомі заздалегідь, то явище “ризик” втрачає свою сутність. Ф. Найт наголошував, що ризик пов’язаний з об’єктивною імовірністю, а непевність – із суб’єктивною [1]. Головною ознакою ризиків науковець вважає непевність, але ж непередбачувані наслідки, ми вважаємо, також є невід’ємною частиною характеристики даного явища.

Тобто, вже на початковому етапі вивчення даного явища простежується така характеристика ризиків, як непередбачуваність наслідків. До числа засновників теорії ризику можна віднести таких вчених: А. Сміт (1723 – 1790), Дж. Мілль (1806 – 1873), Г. Мангольдт (1824 – 1868), А. Маршалл (1842 – 1924), Дж. Кейнс (1883 – 1946), Мілтон Фрідман (1912 – 2006), Говард Райфф (1924 –), Є. Брігхем (1951 –). Вони пояснювали поведінку людини, що приймає альтернативні рішення в умовах неповної інформації та ризику.

А. Сміт розглядав підприємницькі ризики на прикладах оплати праці, страхової та лотерейної діяльності. На його думку, прибуток – це процент плюс надбавка за ризик [2].

Дж. Мілль вважав, що ризик – збиток (математичне очікування втрат), який зумовлює реалізація прийнятого рішення [3, с. 135].

Г. Мангольдт виділив економічні ризики в окрему категорію з усіх існуючих ризиків [4].

А. Маршалл розглядав ризик з точки зору отримання прибутку. Він наголошував, що підприємець, який працює в умовах невизначеності, керується двома критеріями:

розміром очікуваного прибутку та його можливою варіацією [5, с.89].

Дж. Кейнс також розглядав дане явище з точки зору підприємницької діяльності. Витрати ризику – відхилення отриманої виручки від очікуваного значення [6].

М. Фрідман запропонував таку класифікацію рівнів ризику:

- невеликий ризик, що пов'язаний із заздалегідь відомим результатом;
- помірний ризик, що пов'язаний з несуттєвими збитками і доходами;
- великий (значний) ризик, що пов'язаний з великими доходами або втратами [7].

Припускаючи, що економічна одиниця може бути описана функцією і, таким чином, забезпечує можливість отримання чисельних значень різних альтернатив, М. Фрідман ще в рамках монетаристської теорії описав у цілому методи імовірнісної оцінки рівня економічного ризику.

Г. Райфф особливу увагу приділяв питанням аналізу ризиків у категоріях теорії рішень і формалізованих економіко-математичних методів [8, с. 13].

Є. Брігхем стверджував, що ризик – це вірогідність того, що може статися якась несприятлива подія [9, с. 52]. Але він виділяв тільки ті ризики, які виникають у суб'єктів господарської діяльності в приватному секторі.

Г. Мангольдт, Ф. Найт і Г. Райфф розглядали ризики тільки як фактор господарської діяльності, значну увагу приділяли процесам страхування, спекуляції та підприємництва.

В. Ойгензіхт припускав, що ризик – суб'єктивна категорія, яка існує паралельно з провинною, але може існувати і спільно з нею як психічне відношення суб'єктів до результату власних дій і дій інших осіб, а також до результату об'єктивно-випадкових або випадково-неможливих дій суб'єктів (подій), що виражається в усвідомленому допущенні негативних, в тому числі невідшкодовних, наслідків [10, с. 77]. Визначення ризику В. Ойгензіхтом справедливо може піддатися критиці через суб'єктивність дефініції. Навпаки, ризик – це об'єктивно-суб'єктивне поняття, сенс якого полягає в можливості настання невігідних наслідків. Навряд чи поняття податкового ризику слід визначати через психічне відношення суб'єкта до результатів власних дій або дій інших осіб. Доречніше твердити, що психологія як працівників державних структур, так і населення є одним із чинників виникнення ризиків [11, с. 108].

Етимологічно слово “ризик” у різних мовах пов'язується насамперед з появою небезпеки або непевності в різних сферах господарської діяльності та суспільно-економічного буття, на що вказує розвиток термінології [12, с. 14]. Зокрема, у словниках європейських народів слово “ризик” існує у подібних формах і визначеннях змісту, наприклад, в англійській мові “risk”, в албанській “tezik”, у болгарській – “риск”, у чеській – “risiko”, у фінській – “riski”, у французькій – “risque”, в іспанській – “riesgo” [13, с.13].

В. Ойгензіхт вважав, що в російську мову слово “ризик” прийшло з європейських мов, швидше за все, з іспанської, на якій воно означає “скеля” (*risko*) [10, с. 5–6]. В. Серебровський уточнював, що це слово португальського походження і означає “прямовисна скеля” [14, с. 189]. У пізніших дослідженнях було висловлено думку, що термін “ризик” запозичений з французької мови (*risque* – від італійського *risiko*), в якій його значення сходиться з грецькими словами “рисикон”, – “круча” – “підніжжя гори”. Слово “ризикувати” може бути прирівняне, таким чином, до виразу “лавірувати між скель” (з первинних етимологічних позицій) [15, с. 43]. Саме таке значення (небезпека або загроза небезпеки) міцно укорінялося за словом “ризик” в його основному розумінні.

У табл. 1 представлені думки зарубіжних і вітчизняних вчених сучасності щодо визначення поняття “ризик”.

Позиції сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених щодо визначення поняття “ризик”

№ п/п	Автори	Визначення
1.	Г. Голтон	Ризик – наражання на небезпеку з непередбачуваним результатом. Він – невід’ємна частина існування людей та тварин. Тому компанії, фірми і уряди не можуть породжувати ризик, оскільки вони не є самосвідомими, а існують тільки як канали, через які індивіди приймають ризик [16, с. 22]
2.	Б. Дуроді	Ризик являє собою абстракцію, яка представляє ймовірність конкретних результатів. Таким чином, ризики мають зовнішній вплив на нас, а тому події відбуваються, хочемо ми їх чи ні. Ризик є продуктом соціального прогресу і розвитку людської свідомості [17, с. 2]
3.	Д. Гілсон	Ризик – це ефект невизначеності, який впливає на поставлені цілі [18]
4.	Б. Алмер	Сучасне життя є предметом теорії ризику. Воно характеризується ризиками різного роду: одні загрожують усім особам, інші обмежуються власниками об’єктів володіння, а треті – типові для деяких осіб або спеціального роду занять. Нещасні випадки, збитки або претензії виникають раптово і несподівано і можуть викликати значні фінансові втрати [19]
5.	М. Кісі	Основний ризик інтерпретації, по суті – перша небезпека тлумачення, з якого всі інші небезпеки сліднують – в тому, що інтерпретація завжди виявляється від того, що очевидно, і з урахуванням того, щоб шукати сенс видимого, ризикуючи втратити саме те, що він прагнув отримати по-справжньому [20]
6.	М. Елгарі	Ризик – це ймовірність настання події з невизначеним результатом [21]
7.	В. Андрущенко, Т. Тучак	Ризик – це шанс, сприятлива чи випадкова можливість для одних при одночасній загрозі, небезпеці, шкоді для інтересів іншої і/або супротивної сторони; дії та ситуації, здатні спричинити або потенційний зиск (з огляду на вигоду), або потенційну загрозу (з побоюванням шкоди) інтересам особи, організації, держави; ризики мають елементи точно невідомого, але вірогідного; ризик – можливість шкоди чи втрати, а не вже існуюча шкода чи втрата [22, с. 76]
8.	О. Десятнюк	Ризик – це ймовірність недоотримання запланованих доходів в умовах невизначеності при здійсненні певної діяльності, складне поняття, в основі якого лежить невизначеність і яке тісно пов’язане з ймовірними процесами [23]
9.	Н. Євченко	Ризик – невизначеність досягнення суб’єктом своїх цілей, що припускає існування як негативних, так і позитивних відхилень [24, с. 32]
10.	Н. Ткаченко	Ризик – суб’єктивна оцінка об’єктивної невизначеності настання випадкової події, що реалізувалася внаслідок непередбачуваних і/або неврахованих зовнішніх і внутрішніх прямих і опосередкованих впливів [25, с. 87]

№ п/п	Автори	Визначення
11.	Т. Королук	Ризик – атрибутивна загальносоціологічна характеристика будь-якого виду доцільної діяльності людини, що здійснюється в умовах обмеження ресурсів і наявності обмеження вибору оптимального способу досягнення свідомих цілей в умовах інформаційної невизначеності; результат накопичення регресивного потенціалу; форма невизначеності результату, який пов'язаний з особливим видом господарської діяльності – підприємництвом [13, с. 13–14]
12.	Н. Заярна, А. Гузєєва	Ризики – це можливість певної небезпеки, що може негативно вплинути на результати або умови підприємницької діяльності [26, с. 284]
13.	Н. Чечетова	Ризик – це імовірність відхилення величини фактичного доходу від величини очікуваного” [27, с. 124]
14.	Н. Сафронов	Ризик – небезпека настання непередбачуваних і небажаних для суб'єкта підприємницької діяльності наслідків його дій [28, с.535]
15.	Н.Хохлов	Ризик – подія або група випадкових подій, які завдають збиток об'єкту, що володіє даним ризиком [29, с.11]
16.	В. Вяткін, І. Вяткін, В. Гамза та ін.	Ризик – це характеристика спілкування людини зі світом [30, с.9]; ризик – це можливість події, несподіваної для активного суб'єкта, котра може відбутися в період переходу суб'єкта з даної вихідної ситуації до заздалегідь визначеної цим суб'єктом кінцевої ситуації [30, с. 10].
17.	І. Балабанов	Ризик – можлива небезпека втрат, яка впливає зі специфіки тих чи інших явищ природи та видів діяльності людського суспільства. Ризик – це історична та економічна категорія [31, с. 21]

Складено автором

Більшість авторів у своїх трактуваннях стверджує, що ризик призводить до невизначених наслідків. На нашу думку, результати (наслідки) настання ризику є визначеними: або вони негативні, або позитивні, або все залишається без змін. Тобто, дане явище призводить не до невизначених, а до непередбачуваних наслідків, оскільки ми не можемо заздалегідь оцінити їх масштаби.

Крім того, ризик не може породжуватися тільки соціальним прогресом і розвитком людської свідомості. Існують і інші джерела його виникнення, які не залежать від людського буття, наприклад, природно-кліматичні явища.

Г. Голтон вважає, що ризик породжують люди і тварини, а все інше існує тільки як канали передачі такого ризику. Ми розділяємо таку точку зору науковця, однак не слід забувати, що ризик виникає не тільки із суб'єктивних, але і об'єктивних причин, незалежних від діяльності суспільства.

В. Андрущенко стверджує, що ризик – це сприятлива подія для одних при одночасній небезпеці для інших. На нашу думку, таке визначення підходить більше до ризиків у сфері оподаткування, а не з мікроекономічної точки зору. Оскільки ризик для певної особи (скажімо, хвороба або загроза життю) може ніяк не стосуватися оточуючого середовища. Ризик однозначно є суб'єктивною оцінкою непередбачених об'єктивних подій.

Цікавою є думка І. Балабанова, який стверджує, що як історична категорія ризик виник із появою у людини почуття страху перед смертю [31, с. 22]. Явище ризику може виникати будь-де і будь-коли, і тільки при усвідомленні і сприйнятті його людьми. Тому

передумовою появи ризику, на нашу думку, є формування та розвиток людської свідомості, а не поява у людини почуття страху перед смертю (це почуття, емоції). Таке почуття сприймається людьми по-різному: одні сприймають його негативно, а інші – як невід’ємну частину продовження вічного життя. Слушною представляється думка автора щодо ризику як економічного поняття: подія, котра може відбутися або не відбутися.

Деякі економісти також виділяють поняття “фінансовий ризик”. Фінансовий ризик – це вірогідність настання збитку в результаті операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах при здійсненні операцій з цінними паперами, тобто це ризик, який виходить з природи і кон’юнктури фінансових операцій. До фінансових ризиків відноситься кредитний ризик, процентний ризик, валютний ризик, ризик втраченої фінансової вигоди [28, с. 284].

Досліджуючи праці видатних науковців, приходимо до висновку, що не існує загальноприйнятого підходу до визначення ризику. Автори трактують дане явище і відповідне йому поняття залежно від сфери його прояву: математики стверджують, що це ймовірність; страхувальники – предмет страхування тощо. Ми вважаємо, що складність дати вичерпне та змістовне визначення заключається в тому, що в кожній сфері діяльності ризику мають свої специфічні ознаки.

У праві слово “ризик” (крім податкового законодавства) знайшло своє застосування в Кримінальному кодексі України (далі ККУ, ст.42 – діяння, пов’язане з ризиком), де згадуються поняття виправданого та невинуватого ризику [32]; в Цивільному кодексі України (далі ЦКУ, ст. 133, 140, 152) [33] та Господарському кодексі України (далі ГКУ, ст. 42, 44, 63, 80) [34] використовується термін “ризик підприємства”.

В економістів радянського періоду відношення до ризику було неоднозначним. У 20-х рр. XX ст. було ухвалено ряд законодавчих актів, які визначали поняття “нормальний виробничо-господарський ризик”. Проте вже у 30-х рр. XX ст. ризик було оголошено непотрібним, буржуазним, капіталістичним поняттям [35, с. 55].

Стосовно економічної діяльності І. Балабанов відмічає три можливі результати: негативний (програш, шкода, збиток), нульовий та позитивний (виграш, вигода, прибуток) [31, с. 32].

Схожий підхід розглядає М. Гамзаєв. Будь-який ризик він описує у форматі тримірної моделі як сукупність властивостей, спрямованих у трьох вимірах. Перший вимір – ризик як небезпека. Другий – ризик як невизначеність. Третій – ризик як можливість (шанс) [36, с. 107].

Висновки. Складність класифікації ризиків полягає в їхньому різноманітті. На даний час немає єдиного підходу до визначення різновидів ризику. На нашу думку, за сферою походження ризику бувають: природно-екологічні, форс-мажорні, геополітичні, соціально-політичні, демографічні, адміністративно-законодавчі, адміністративні, макроекономічні, підприємницькі. За факторами виникнення їх можна поділити на дві великі групи: економічні і політичні. Зокрема, економічні ризики поділяються на комерційні, виробничі, фінансові і інноваційні. Серед фінансових ризиків можна виділити: валютний, кредитний, інвестиційний і податковий.

З практичної точки зору ризик є явищем, оскільки він може виникати або бути відсутнім, мати непередбачуваний результат та невизначені наслідки. Крім того, сам термін “явище” відображає зовнішні властивості, процеси, зв’язки предмета, і ми можемо спостерігати за наслідками його виникнення. З теоретичного погляду ризик у вузькому розумінні – поняття, у широкому – це категорія, оскільки має свої певні ознаки (вірогідність настання, непередбачувані наслідки, сфера прояву тощо), підвиди (зокрема, ризик економічний: комерційний, виробничий, фінансовий, інноваційний та ін.).

Ризик – це можливість негативного відхилення між плановими й фактичними результатами. В економічній літературі науковці часто під ризиком розуміють певний збиток. Адже реалізація ризику відбувається через збиток. Міра ризику – величина можливих збитків, втрат.

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сутності ризику і його основних ознак. Ризик визначено як можливість негативного відхилення між плановими й фактичними результатами. Встановлено, що реалізація ризику відбувається через збиток. Запропоновано вважати мірою ризику величину можливих збитків, втрат. Розширено класифікаційні ознаки ризику.

Ключові слова: ризик, невизначеність, непередбачуваність, збиток, відхилення.

Аннотация. Статья посвящена исследованию сущности риска и его основных признаков. Риск определен как возможность негативного отклонения между плановыми и фактическими результатами. Установлено, что реализация риска происходит через убыток. Предложено считать мерой риска величину возможных убытков, потерь. Расширены классификационные признаки риска.

Ключевые слова: риск, неопределенность, непредсказуемость, убыток, отклонение.

Abstract. The article is devoted to research of risk essence and its basic signs. Risk is a possibility of negative rejection between planned and actual results. Risk realization takes place through a loss. It is suggested to consider a risk measure as a size of possible losses. The classification signs of risk are extended.

Keywords: risk, vagueness, unforeseeableness, loss, rejection.

Бібліотечне посилання

1. Knight F. Risk, Uncertainty, and Profit [Електронний ресурс] / F. Knight. – Режим доступу: <http://www.econlib.org/library/Knight/knRUP1.html>.
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатств народов. Кн.1 [Электронный ресурс] / А. Смит. – Режим доступа: <http://economics.at.ua/load/4-1-0-42>.
3. Милль Д. Основы политической экономии / Д. Милль: в 3 т. – М.: Эксмо, 1981. – 238 с.
4. Mangoldt H. Die Lehre vom Unternehmergeinn [Електронний ресурс] / H. Mangoldt. – Режим доступа: http://openlibrary.org/books/OL250144M/Die_Lehre_vom_Unternehmergeinn.
5. Маршалл А. Принципы политической экономии / А. Маршалл: в 2 т. – М., 1984. – Т.2. – 245 с.
6. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег. Избранное. [Электронный ресурс] / Дж. Кейнс. – М.: Эксмо, 2007. – Режим доступа: www.finbook.biz/description.html?prm=83.
7. Friedman M. The Utility Analysis of Choices Involving Risk [Електронний ресурс] / M. Friedman, L. Savage // The Journal of Political Economy. – Aug. 1948. – Vol. 56. – No. 4. – 279–304 pp. – Режим доступа: www.utdallas.edu/.../...pdf.
8. Raiffa H. Decision Analysis: Introductory Lectures on Choices Under Uncertainty [Електронний ресурс] / H. Raiffa. – Режим доступа: <http://www.users.physics.harvard.edu/.../How%20Howa>.
9. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту / Є. Брігхем; [пер. з англ.]. – Київ : Молодь, 1997. – 1000 с.
10. Ойгензихт В. Проблема риска в гражданском праве. Часть общая [Электронный ресурс] / В. Ойгензихт. – Душанбе: Ирфон, 1972. – 224 с. - Режим доступа: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie7780.html>.
11. Колісніченко К. Податкова психологія – запорука податкових реформ в Україні / К. Колісніченко // Напрями розбудови податкової системи України в умовах утвердження ринкової економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 1–2 лют. 2011 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. – С. 108–110.

12. Клапків М. Питання етимології економічного ризику / М. Клапків // Фінанси України. – 2001. – № 4. – С. 14-20.
13. Короліук Т. Дефініція “ризик”: законодавчий, економічний і обліковий аспекти (історія та сучасність) / Т. Короліук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 9. – С. 12–17.
14. Серебровский В. Страховой риск / В. Серебровский // Проблемы современного права: Сборник статей, посвященный памяти проф. В.М. Гордона. – Харьков, 1927. – С. 192.
15. Шуплецова Е. Риск в экономической теории и гражданском праве / Е. Шуплецова // Вестник Челябинского государственного университета. Экономика. Вып. 18. – 2009. – № 2 (140). – С. 43–45.
16. Holton G. (a consultant of Contingency analysis in Boston). Defining risk [Електронний ресурс] / G. Holton // Financial analysts journal. – 2004. – Vol. 60. – No. 6. – С. 19–25. – Режим доступу: riskexpertise.com/papers/risk.pdf.
17. Durodié B. (Senior Lecturer in Risk and Security, Defence College of Management and Technology, Cranfield University, Shrivenham, Swindon, SN6 8LA, UK). The Concept of Risk [Електронний ресурс] / B. Durodié. – С. 26. – Режим доступу: www.durodie.net/pdf/HEALTH.pdf.
18. Dr. Hillson D. (a leading thinker and practitioner in risk management, a Director of Risk Doctor & Partners). The Risk Definition Debate: ISO31000 [Електронний ресурс] / Dr. D. Hillson. – Режим доступу: <http://www.executivebrief.com/blogs/risk-definition-debate-iso31000/>.
19. Dr. Almer B. Modern general risk theory [Електронний ресурс] / Dr. B. Almer. – Режим доступу: 30923.vws.magma.ca/LIBRARY/.../136.pdf.
20. Kicey M. Risk and responsibility: ancient and modern dialogues on interpretation [Електронний ресурс]: a dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy (Comparative Literature) / M. Kicey. – The University of Michigan, 2010. – Режим доступу: deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.../778...
21. Elgari M. (a Professor, King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia). Credit risk in Islamic banking and finance [Електронний ресурс] / M. Elgari // Islamic Economic Studies. – March 2003. – Vol. 10. – No. 2. – Режим доступу: www.irti.org/Vol%2010-2..Mohamed%2...
22. Андрущенко В. Ризики – сигнали тривоги в оподаткуванні / В. Андрущенко, Т. Тучак // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. – 2010. – № 2 (49). – С. 74–83.
23. Десятнюк О. Податкові ризики: сутність та об’єктивна необхідність моніторингу [Електронний ресурс] / О. Десятнюк // Наука молода. – 2004. – № 2. – Режим доступу: www.library.tane.edu.ua/WSuegy.pdf.
24. Євченко Н. Податкові ризики в діяльності банку / Н. Євченко // Часопис економічних реформ. – 2011. – № 2. – С. 31–40.
25. Ткаченко Н. Ризики діяльності страхових компаній: теоретичний аспект / Н. Ткаченко // Фінанси України. – 2010. – № 7. – С. 84–92.
26. Заярна Н. Інвестиційний ризик та його кількісна оцінка / Н. Заярна, А. Гузеєва // Науковий вісник НЛТУ України. – 2006. – № 16.6. – С. 282–285.
27. Чечетова Н. Ризики, їх природа, класифікація і способи виміру на ринку цінних паперів / Н. Чечетова // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2008. – № 22. – С. 123–126.
28. Сафронов Н. Экономика предприятия: учебн. / под ред. Н. Сафронова. – М.: Юристъ, 1998. – 535 с.
29. Хохлов Н. Управление риском: учеб. пособие / Н. Хохлов. – М.: Юнити – Дана, 1999. – 239 с.

30. Вяткин В. Риск-менеджмент: учеб. / [В. Вяткин, И. Вяткин, В. Гамза и др.] / под ред. И. Юргенса. – М.: Изд.-торг. корпорация “Дашков и К”, 2002. – 512 с.
31. Балабанов И. Риск-менеджмент / И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
32. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Документ 2341-14, поточна редакція від 08.03.2011 на підставі 2677-17, чинний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2341-14>.
33. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Документ 435-15, чинний, поточна версія - Редакція від 19.01.2012, підстава 4220-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
34. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Документ 436-15, поточна редакція від 02.10.2011 на підставі 3713-17, чинний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2 &nreg=436-15>.
35. Куніцина Н. Исследование сущности хозяйственных рисков / Н. Куніцина // Финансовый бизнес. – 2002. – № 2. – С. 55–59.
36. Гамзаев М. Природа экономического риска предприятия / М. Гамзаев, В. Шеметов // Предпринимательство и государство: сборник научных трудов. – М.: Российская Академия предпринимательства, 2005. – 215 с.

УДК: 339.5/339.9

РубанТ.С.

ЦИФРОВА ТЕХНОЛОГІЯ «ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ» У МАРКЕТИНГУ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ

Постановка проблеми.Однією з сучасних новітніх цифрових технологій, яка суттєво впливає на економічні процеси та має великий потенціал, є «інтернет речей». На рівні з традиційними, сучасний ринок продовольчих товарів відзначається проблемою нерозуміння потреб споживачів та покупців продавцями й виробниками продуктів, особливо, у розвинених країнах. Так, 36%європейців та 49%українців вважають, що продуктові супермаркети пропонують їм не все, що потрібно. Більше того, 52% європейців та 55%українців вважають, що магазини не розуміють, які товари їм потрібні [1]. «Інтернет речей» сприятиме правильному розумінню споживачів, що дозволить максимально задовольнити їх потреби, уникаючи надлишкового використання світових ресурсів. У перспективі «інтернет речей» дозволить раціоналізувати розподіл продовольчих товарів, зменшити кількість продуктів, що псуються, та пом'якшити глобальну продовольчу проблему внаслідок більш раціонального розподілу харчових товарів.

Аналізостанніхдосліджень і публікацій.Застосуванню новітніх технологій у маркетингу, зокрема, «інтернету речей», присвячено в цілому не багато публікацій. Оскільки проблема є новою, в першу чергу її досліджують маркетингові та консалтингові агентства на замовлення транснаціональних корпорацій, державних установ або з метою моніторингу ринкових тенденцій. Зокрема, компанії R2integrated, Маркетo, i-SCOOP, Гартнер, МакКінсі, Pure360 аналізують плановий обсяг ринку «інтернету речей», прогнозують строки та результати впровадження технології, на основі досліджень пропонуютьваріанти використання інструментів «інтернету речей» у маркетингу. Дослідницька компанія NextMarketInsightsвивчає настрої споживачів щодо «інтернету речей». Також тематику досліджують практики, наприклад, НейлПатель, директор з маркетингу та продажів компанії FullBio, у своїх публікаціях розглядає переваги та перспективи «інтернету речей» для онлайн маркетингу. Також тематика досліджується